

nullatenus dubitet, sed pro certo habeat, perniciosissimam hanc affectionem in ejus corde succensam esse; prout certè non dubitaret, quin intra domum quamdam ignis arderet, si ex tecti ejus cacumine fumum ascendere videret. De mediis solum tanto malo afferendis ipsi cogitandum est.

Monitum tertium. Primum medium est, quòd poenitens mali sui gravitatem agnoscat, ut quoddam convalescendi desiderium concipiat, ac medicinas pro curatione suâ præparandas applicet: sicut enim nemo infirmorum per medicinas sanabitur, qui sanari non voluerit, sic nec homo passioni deditus a pravâ appetitione suâ liberabitur, qui ab eâ liberari efficaciter non voluerit. Et miseros illos de infirmitatis suâ gravitate persuasos facere experto Directori difficilè non accidit, si excusationes et prætextus, quibus passionem suam palliare conantur, refutet, et identidem iis ob oculos ponere pergat defectus, in quos cadunt, teporem, in quem prolabantur, et ingentia mala, quæ eos adhucdum manent. Secundum medium erit, ex cordis intimis se Domino Deo commendare. Affectiones istæ quandoque in feminarum præcipuè cordibus tam profundas radices agunt, ut ad eas evellendas dexterâ Omnipotentis opus sit. Nec altius tam potens a Dei manu impetrandi auxilium modus suppedit, quam illud ferventer flagitare. Quapropter quicumque hujuscemodi laqueis irretitus hæret, Deo sese commendat. Siquidem et ille ab eo auxilium consequetur, ut ipse voti sui compos fiat.

Tertium medium erit a personâ dilectâ sese separare. Id mediis hominibus tali passione occupatis equidem omnium durissimum accidit; at maximi simul momenti, et omnium efficacissimum est. Frustrâ sperabis, serpentem flammam, quæ exardescit, dilatatur et extenditur, extinctum iri, ni nutrens eam materia subtrahatur. Ita et stultum videtur prævidere, affectionem, quæ omnes sinus cordis jamjam occupavit, extingui posse, quin ab objecto eam nutrente et per præsentiam suam corroborante sejungatur. Verum equidem est, ejusmodi separationes tibi molestissimas accidere; at pro animâ tuâ, pro salute tuâ, pro Perfectione tuâ te mortis etiam angustias tolerare oportet: *Agonizare pro animâ tuâ.*

Quartum medium est omne passionis fomentum tollere. Oculis ad personam amatam investigandam non circumvagari: obtinuit

in ejus fronte nunquam deligere: exquisita obsequia, aut urbanitatis officia ei non exhibere: siquæ ad ejus alloquium vel necessitas, vel convenientia adigat, id exequi cum serielate, gravitate et brevitate: præprimis autem omne donorum et munerum genus præcidere; quia ut D. Hieronymus, *ad Nepotianum*, ait: *Crebra munuscula, et sudariola, et fuscias, et vestes ori applicatas, et oblatos, et degustatos cibos, blandasque et dulces litterulas sanctus amor non habet.* Dein si affectio nondum patefacta sit, servetur occulta: amor enim instar ignis se habet, qui coopertus suffocatur; in aprico positus inflammatur.

Monitum quartum. Omnia hæc de casu amicitia teneræ jam contractæ dicta sunt. Cæterùm omnem Directoris curam eò intentam esse oportet, ut noxiæ ejusmodi amicitia a poenitentibus nunquam contrahantur: multò etenim facilius est impedire, ut ingens malum non nascatur, quàm eidem nato medium ferre. Quapropter poenitentes suos ejusdem aequè ac diversi sexûs dirigat juxta normam a D. Basilio monachis præscriptam. Sanctus hic, *L. de Const. Monast.*, c. 4, vult, ut in cœnobiiis inter Monachos nec conventicula, nec private uniones, nec peculiares affectiones tolerentur; sed ut omnes omnibus eundem amorem exhibeant. Idque præclarè sanè: siquidem charitas omnes eodem indifferenter oculo intuetur: amor carnalis autem eos solum respicit, qui animi motibus magis consentaneus sunt. At multò magis Sanctus hic præcipit, ut Monachus sibi caveat ne sine justâ ratione cum feminis conversetur, aut longos cum illis sermones misceat. Et ratio in propatulo est. Etsi enim omnis affectio sensibilis noxia sit; si tamen in diversi sexûs personas feratur, periculosissima est, et brevi in vitiosam degenerat. Quapropter illos harum congressuum fugere nec sine justâ ratione unquam admittere oportet. Alterum, quod Director sibi notet, in eo versatur, quòd, si poenitentium non nemo cuiquam affectione, aut amicitia sensibilis adherescere incipiat, medium mox ab initio apponendum sit. Morbis in mali principis mederi difficile non est. Si malum autem incrementum sumat, et infirmum ægroti corpus jam totum occupet, omnes tandem medium effectus destituit. Jam verò tales morbi hæc affectiones sunt. Quapropter *principis obsta.*

§. 24.

MONITA PRACTICA CIRCA IMPEDIMENTA QUÆ AB EXTERNIS DÆMONUM
IMPUGNATIONIBUS PERFECTIONI OPPOSUNTUR.

Monitum primum. Caveat Director ne erga personas tentatas durum sese exhibeat aut austerum: id enim aliud haud foret, quàm calamum quassatum conterere, contra exemplum amantissimi Redemptoris nostri, utpote de quo Isaias, L. XLII, 3, ait: *Calamum quassatum non conteret.* Cum patientiâ et tenero commiserationis affectu eos auscultari, consilia cum charitate suggeri, et animos ad pugnam magnâ cum fiduciâ iis addi oportet. Procedi cum iis oportet, ut pater cum filio infirmo agere solet, qui quò acerbis cum malo suo afflictum videt, tantò vehementius viscera sua tenero commiserationis affectu commoveri sentit, et tantò magis de apponendis ei remediis est sollicitus. Præmissis Director caveat ne in admirationem rapiatur, et multò magis ne exteriora admirationis signa edat, quæcumque tentationem in penitentibus suis cum animadvertere contingat. Vivaciter namque menti impressum habere oportet monitum, quo S. Bernardus nos omnes præmunitus esse cupit, in Psalm. *Qui habitat Serrn. v.* inquires: *Hoc enim præmunitus vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, ut, cui fortè tollitur una, alteram securus expectet.* Diabolus venarum more nobiscum agit, qui illud ciborum genus, quod avium palato præ aliis aridè, sollicitè observant, et eo ipso dein ad eas incensandas capiendasque utuntur. Ita et D. Ambrosius ait: *Tunc maxime insidiatur adversarius, quando videt nobis passionem aliquam generari; tunc fomites movet, lapsum parat:* in passionem nobis dominantem scilicet indagat, et eam ipsam tentationibus suis vehementissime irritat. Quapropter, cum nemo in mundo sit, qui non passione quâdam moveatur, aut voluptate quâdam non trahatur, meritò dicendum, in nemine deesse escam, quâ inimicus nobis insidiari potest.

Monitum secundum. Notet Director tentationes non omnes eodem modo repellendas esse: quædam enim rejiciendæ acibus positivè contrariis, aliæ autem non curandæ, vel contemnendæ. Id quod explicio. Nonnullæ tentationes naturâ suâ periculosæ sunt, eò quòd res naturæ humanæ acceptas ac passionibus ejus consentaneas representent. Tales sunt tentationes inhonestæ, quæ vitiam vo-

luptatem representantes, voluntatem ad ejus amplexum inclinant: tentationes odii, quæ voluntatem ad vindictam incitant: tentationes invidiæ, quæ de bono alieno, quatenus impedire videtur bonum proprium, displicentiam excitant: tentationes vanitatis, quæ voluntatem ad oblectationem in propriis dotibus, et ad laudis desideria impellunt; et tentationes aliorum hujusmodi vitiorum. Istiusmodi tentationes ordinariè per actum eisdem oppositos repelli debent; tum quia sic ab omni pravo consensu securam se reddit anima, tum quia ejusmodi acibus in virtute contrariâ fundatur ac profundè radicatur. Ideò juxta virtutis præscripta operatur, qui tentationibus impuris virtutis periturus, se mori potiss, quàm iisdem contaminari velle: qui odio tentatus declarat, se offensas condonare, ac ad benefaciendum malè facienti paratum esse: qui invidiâ tentatus ait, se de bono proximi gaudere velle, illudque, si nondum haberet, eidem magno etiam suo impendio, procurare velle: qui vanitate tentatus omnium prærogativarum suarum gloriam in Deum refundit, et seipsum eadem exspoliatur. Aliæ tentationes autem nullatenus periculosæ sunt; quia non solum parti rationali hominis, sed ipsi etiam animali, utpote quæ nullam in iis oblectationem inveniunt, opponuntur. Tales sunt tentationes blasphemias, impiæ et inconvenientes quædam species contra Deum, Sanctos, aut sacras imagines; tentationes contra fidem, et aliæ similes, a quibus homo naturaliter abhorret. Cum talibus tentationibus jam nec luetari, nec ratiocinando altercari oportet, dicendo e. g. ista ego nolo, detestor, abominor etc.: tum quia 1° ab absens consensus periculum talis resistentia nequidem necessaria est; tum quia 2° tentationes illas non solum frequentius excitat renovatque, sed et phantasiæ profundius imprimunt. Melius itaque est cum istis tentationibus per viam contemptus neglectisque procedere. Quapropter Director penitenti sic tentato dicat quòd inter istiusmodi cogitationes nullum admittat peccatum, et propterea omnem ex corde suo timorem eliminare debeat: tum verò eidem præcipiat, ut ab acibus contrariis, utpote illius sanationi nocivis, absteinat, et potius per viam contemptus progrediar: ita ut, si cogitationibus blasphemias, impietatis, aut infidelitatis vexari pergat, de iis non curet dummodo eis non consentiat, et ad id solum attendat quòd tum temporis agendum incumbit; si orat scilicet, ad orandum, si loquatur, ad loquendum, et si laboret, ad laborandum. Præmissis autem caveat Director ne, dum penitentes has suas molestias eidem delegunt, nullo indicio ostendat, quasi eas vel pertimesceret, vel magnificeret: siquidem hac ratione in sum-

mam eos consternationem deturbaret, ac eorum malum ultra modum auferet. Absque hesitatione igitur eisdem respondeat, hic nec malum, nec peccatum, etsi id ipsis videatur, subesse; omnia itaque contemptui esse habenda: dicatque eisdem: omnia peccata, quæ in hoc puncto admittis, conscientie meæ imputa; ego etenim pro illis respondebo, et a te solum exigo, ut in iis contemnendis ac non curandis mihi obedientem exhibeas.

Monitum tertium. Dixi tentationes rerum inhonestarum, et aliarum passionum nostris ardentium contrariis positivæ repulsæ acibus depellendas esse. Id quod tamen cum limitatione intelligas velim: de viâ ordinariâ scilicet ita operari oportere; quia reverà dantur personæ, quibus nullatenus conducibile est, si cum hujusmodi tentationibus colluctentur, easque actuum contrariorum oppositione rejiciant; sed expedit potius, si per viam contemptûs procedant, uti de iis diximus, qui tentationibus impiis vexantur. Reperire est animas conscientie valde teneras, ab omni turpitudine, a quavis actione, in quâ gravem culpam agnosunt, abhorrentes. Unde si species quædam, aut sensus sanctæ puritatis contrarius in iis excitatur, in ingentem timorem conjiciuntur, vehementer affliguntur, et se obarant acibus non solum internis, sed quandoque etiam externis, movendo caput, stringendo pectus, insolito quodam modo circumflectendo oculos, et alias violentias, corpori non minus quàm spiritui noxias, adhibendo. At quò magis tales cogitationes excutiunt, eò crebrius menti occurrunt; quò violentius tales oblectationes comprimunt, eò magis eas in corde suo excitari sentiunt, et quandoque eò usque perveniunt, ut nequidem alicui colloqui, aut oculum ad cujusdam obtutum amplius elevare queant; eò quòd omnia eorum tentationibus incitamento sint. Nec mirum: nam cogitationes istæ nullæ re magis excitantur, et menti firmius imprimuntur, quàm nimio timore. Hinc infero: eo ipso, quòd animæ istæ semper quasi afflicte vivunt, et continuum impurarum tentationum timorem foveant, rerum impurarum imagines earum phantasias observantur, et eo ipso, quòd tentationes pertimescant, etiam excitantur, ac viæ conservantur. Id ipsum de iis sentiendum, qui de quacumque personâ temerè sibi judicare videntur; item de iis, qui in quocumque, quòd in proximis suis vident, malo sese delectari opinantur; ac de iis, qui ob ingentem, quâ vanitati sese submissere, servitutum, ad omne quòd proferunt verbum, ac ad omnem quem figunt gradum, sese inani gloriâ titillari autumant. His omnibus immodicos, et imprudentes hos timores, qui

tentationum, molestiarum et angorum in iis causæ sunt, auferri oportet. Ad hunc autem finem consequendum non per viam lucta, aut repulsæ, sed per viam contemptûs et neglectûs incidendum est. In nullâ enim cogitatione, oblectatione, aut tentatione etsi turpissimâ subesse potest peccatum, ubi non simul adest plenus, liber et voluntarius consensus. *Molestata est lucta*, ait S. Bernardus, *de Domo interiori; sed fructuosa; quia si habet penam, habet et coronam. Non nocet sensus, ubi non est consensus: inò quòd resistentem fatigat, vincentem coronat.* Tum nimium timorem ex eorum cordibus dissipari oportet, monstrando, eos per Dei gratiam a pravo hoc consensu remotos esse; quia afflicto, et amaritudo interna, quam in mediis tentationibus persentiscunt, manifesto sunt indicio, eorum voluntatem ab iis alienam esse: angores, quibus sese ab ejusmodi suggestionibus immunes videre desiderant, demonstrant, voluntatem nullo eis fœdere junctam esse: et immoderate, quibus sese illis opponunt, repulsæ claro sunt argumento, voluntatem hujusmodi turpitudinibus inimicam esse. Deinde injungat eis, ut, redeuntibus hujusmodi cogitationibus ac tentationibus a positivis repulsæ acibus abstineant: sufficiet enim, si certâ quâdam animi celsitudine, et non curando, mentem aliò avertant; ut homo viâ pulverulentâ iter conficiens agere solet, dum inter ventorum flatus clausis oculis viam prosequitur. Si cum pace et quiete animum in re quâdam sacrâ, e. g. in piis affectionibus in Jesum Christum aut sacratissimam ejus Matrem concipiendis, deligere queat, melius erit; dummodo tamen omnia suaviter procedant. Si verò presentes occupationes hujusmodi actuum exercitium non admittant, mentem rebus ob oculos positâ, aut negotiis, quibus tum temporis intentus est, affigi oportet. Præprimis tentatis istis interdicit Director, ne in tentationes, postquam præterierit, animum reflectant, nec permittat ut sese examinent num consensus iis præstititerit vel non: siquidem inde non solum novis scrupulis generantur sed et ipsa tentatio, jamjam sopita, hujusmodi ponderationibus rursus excitari solet. Dicat eis, ut fidei a Directore interpositæ acquiescant, credantque se lethali ter peccasse.

Monitum quartum. Nolet Director secundum diversam tentationum qualitatem, diversum etiam easdem superandi modum esse. Nonnullis vitis, qualia sunt impatientia, ira, indignatio, invidia, rancor, antipathia, homo tentatus laudabiliter obviam procedere, et pro eorum expugnatione etiam collectari potest; eò quòd passiones istæ gratæ et delectabiles non sint, et homo

in iis patiatur potius quam delectetur. Unde si Director discipulum solida virtutis esse perspicat, facultatem eidem concedere poterit tractandi cum personis asperis, inurbanis ac ingratis, a quibus animum suum aversum sentit, ut charitatem exerceat: conversandi cum iis qui vel pungenti lingua, vel factis eum insectantur, ut mansuetudinem et patientiam exerceat: hominis rigidi et austeri obedientie sese subjiciendi, ut propriae voluntati contraire discat. Alia vitia autem, ut superius innui, suavia sunt ac delectabilia. Talia sunt, quae inclinant ad peccata carnalia, ad intemperantiam in cibo et potu, ad conversandi licentiam, praecipue cum diversi sexus personis, ad oblectationes mundanas, et alia hujusmodi. Et haec homini tentato semper fugienda sunt: cum enim vitia haec valde glutinosa sint, ingens subest periculum, ne dum illa vincere cupit, ipse vincatur ac expugnatur. De his tentationibus intelligendum est illud Spiritus sancti: *Qui amat periculum, peribit in illo. Eccl. i. v. 27.* De his etiam verbis expressis Chrysostomus loquitur, scribens: *Oramus, ne intremus in tentationem; quia eos quærere non debemus.* Ad hanc tentationum speciem alludebat celebre illud effatum D. Philippi, quod in lucâ sensus, ignavi et timidi, seu qui fugiant, palmam reportent. Quapropter Directori summâ curâ insistendum ut personae, vel ex instigatione demonis, vel ex naturâ ad hujusmodi delectabilia inclinate, sibi ipsis non fidant, sed ab iis recedant, fugiantque. Aliter etenim agere non animi generositas, sed ingens audacia et summa temeritas erit.

Monitum quintum. In discernendis penitentium tentationibus Director tum praecipue attentus et cautus sit, dum diabolus occultè sub specie boni eas propinat: eò quod tentationes istae ex una parte difficulter dignosci possint, ex alterâ autem omnium periculosissimae sint. S. Augustinus enim de demone non abs ratione dixit: *Magis timendus est, cum fallit, quam cum scivit.* In *Psalm. xxxix.* Interdum inimicus, in angelum lucis transfiguratus, personis piis res de se bonas et sanctas proponit: tum, si homines ei fidem adhibeant, suggerit res periculosas et peccato obnoxias, usquequod eas in culpas manifestas deturbet, et, quin id advertant, in praecipua agat. Haec tentationum terribilissimae sunt: cum homo enim eas non agnoscat, ab iis sibi non cavet, imò eas insequitur et tandem deceptus sternitur instar aviculae quae, escis allecta, in laqueo aut rete incidit. Ad Directorem igitur pertinet illas fraudes detegere, demonem agnoscere, non solum dum aperta fronte animas tentat, sed etiam dum sub pietatis

specie personatus ingreditur, monereque penitentes ut inimici insidias et agnoscere, et declinare sciant. Idque eo magis, quod juxta opinionem S. Bernardi haec tentationes ordinariae sint, quibus personae piaae a demonio oppugnantur, superanturque. *Bonus nunquam,* ait Sanctus, *Serm. ix in Cant., nisi boni simulatione deceptus est.* Jam factum historicum adducam, quod mox dictis copiosius lumen affundet.

S. Bonaventura, in *Vita S. Franc.*, c. 10, refert, in Conventu quodam, fratrem, quoad exteriorem speciem, vitae sanctitate conspicuum vixisse; quia orandi studio addictus, tantâ coelestium consolationum abundantia perfruebatur, ut de Deo sermonem inferri audiens, lætitiâ tantum amator erat, ut nullum unquam verbum proferret: imò eò tandem pervenit, ut silentii violationem pertimescens, in ipso etiam sacra Exomologeseos actu, sacerdoti peccata sua signis explicaret. Interea contigit ut ad Conventum illum magnus Patriarcha D. Franciscus diverteret, et ut eâ occasione Minister quoque generalis adesset, qui sancto Viro collocutus, valde honorificam, inter alia, de dicti Religiosi sanctitate narrationem instituit. Verum S. Franciscus sublîmî a Deo lumine illustratus, «Hallucinarius, aiebat; quoniam hic a demonio decipitur. — At quâ ratione fieri potest, reponebat ille, ut homo tante orationis, tanti silentii, tante observantiae et tante perfectionis spiritu falso regatur? — Sic age, subjunxit S. Franciscus: injunge illi ut binâ per hebdomadam confessione suam conscientiam repurget, et fraudem oculus deteges.» Consilio huic Minister generalis morem gessi; et infelix ille hoc Superioris sui mandatum intelligens, capite abnuere et gestibus indicare coepit, sese id amore silentii facere nolle. Post modicum verò temporis, cum a maligno spiritu circumventus fuisse adhuc manifestis apparuit; dum deserat Religionem ad seculum rediit. Nota hic demonem se in angelum lucis transformasse, ut infelicem Religiosum illum sensim sensim in praecipua deduceret. Primò eidem in orationibus suis imposuit per sensibilibus et falsarum consolationum multitudinem. Tum nimio silentii amore eidem illuit. Dein huic eum adhaerescens videns, eum etiam induxit, ut Sacramento penitentiae modo quàm inconvenientissimè uteretur; postea, ut ab eo, quantum potuit, abstinere: deinde ut Superiorum suorum mandatis apertè resisteret: et per hos gradus eum tandem Religionem extraxit, ac ad seculi Babylonem reduxit.

Tectæ hujuscemodi artes pro miseris animabus seducendis dæmonio innumere sunt. Instillabit, exempli causa, cordi cujusdam Sacerdotis vivum desiderium personam quamdam diversi sextus ad sublimem Perfectionem perducendi. Ab initio totum spiritualem erga eam affectum in corde excitabit : tum faciet ut ingens inter eos confidentia nascatur, ut confidentia transeat in libertatem, ut libertas degeneret in verborum affectionem redolentium licentiam, ut verborum licentia etiam progrediatur ad licentiam incongruarum actionum; et pedetentim obtinebit, ut ille, qui erat Director, tandem infelicis illius animæ seductor fiat. In Religiosi aut Religiosæ cujusdam corde ingentem alienæ observantiæ zelum excitabit; ita ut etsi sibi ipsi, et proprio profectui potius invigilari oporteret, totâ die in alienos defectus indagatum circumeat, ut lamenta, querimonias et murmurationes per cœnobium spargat; nullo tandem alio exin fructu redundante, quàm quòd et sese, et alios inquietet, et rancores, amaritudines ac discordias in Communitate excitet. Numerum autem malignarum artium, quibus dæmon animas sub specie boni decipit, inire velle aliud non foret, quàm arenas maris, quæ numero carent, numerare velle.

Ad fraudes has et diabolicas prouidendas igitur duplici Director medio utatur. Primò, humen sibi semper a Deo efflagitet: siquidem astus dæmonis subtilis sunt, et sola penetrabilissima Dei lux ad eorum discretionem pertingit. Secundo, sciat quinam characteres ac notæ Spiritui diuino, et quinam diabolico sint proprii: per hujuscemodi signa enim facillè detegere poterit, num idem pius animi sensus a Deo in salutem et profectum animæ sit excitatus, aut ab inimico in ejus ruinam suggestus.

Monitum sextum. Nollem Directorem eorum esse, qui pravis naturæ inclinationibus omnia tribuunt, dæmonem otiosum circuire et nihil agere autumantes: hujuscemodi idea enim non minus noxia, quàm falsa esset. Esset falsa, quia Sacra Paginæ verbis expressis inquit: *Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circumit, querens quem deuoret.* Non nego passiones quandoque naturaliter commoveri; sed dæmon, earum commotionem animadvertisens, ad eas incitandas ordinariè etiam accurrit, easque violentiores reddit. Et idèd pleraque peccata, præcipuè quæ a personis piis admittuntur, absque dæmonis instigatione quicumque non perpetratur. Noxia ejusmodi idea idèd est; quia, si homo persuasum habeat se continuò circumveniri a dæmone

tentatore, qui modò cogitationem, modò affectionem improbam suggerat: tum ipse stat accinctus, invigilat suæ defensionis, resistit majori animo, recurritque ad Deum non solum frequentius, sed et majori fiducia. Quapropter utilissimum est majori hominum parti, eos persuasos reddere, internas agitationes ordinariè a dæmonio proficisci, ut sese ad sui defensionem egregie olarment.

Monitum septimum. Invigilet Director ne penitentes tentationum tempore consueta orationum, penitentiarum, castigationum et Sacramentorum exercitia unquam intermittant; imò eò animum suum intentum habeat, ut eadem ageant potius, quàm immutuant: siquidem tum temporis vel maximè robore et viribus indigent, ut generosè contra æternæ salutis inimicos luclari valeant: vires autem illæ aliâ ratione non acquiruntur, quàm pius hujuscemodi exercitiis. Invigilet etiam, ne in mediis tentationibus rerum novarum decreta, et multò minùs vota concipiant; eò quòd anima in tentationibus posita a spiritu diabolico agitur: unde difficile est cum securitate discernere, num motiones tum temporis in animâ excitatæ a bono potius, quàm maligno spiritu proficiantur. Præterea mens tunc leuebris offuscata, et animus passionibus est perturbatus: unde in talium cogitationum et affectionum turbido, id quòd expedit, dignoscere, et æquas prudentesque rerum suarum determinationes concipere facile non est. Quapropter talium rerum decreta in alia et quietiora tempora potius differri oportet.

§ 25.

MONITA PRACTICA PRO DIRECTORE, ANIMAS SCRUPULOSAS DIRIGENDI
MODUM CONCERNENTIA.

Cura scrupulorum est molestissima et difficillima spiritualibus animarum medicis. Est molesta: scrupulosi enim isdem semper scrupulis inquietantur, et isdem semper rebus Directorem inquietare solent. Est difficilis, quia pauci scrupulosi perfecte sanitati restituntur. At eo ipso, quòd istius spiritualis morbi cura hæc tam ardua sit, magis in eâ emicare debet charitas, patientia, prudentia, moderatio et sapientia Directoris, cui monita quadam suggeram: quæ, si nova ipsi non sint, utilia tamen erunt, et me-

moriam reficabunt, circa varias doctrinas et cautelas ad bonam scrupulorum gubernationem necessarias.

Primo: cum scrupulosis Director sine hesitatione procedat, caveatque ne in responsis suis ullum dubii, aut perplexitatis signum edat; secus enim eorumdem sanatio desperata esset, eò quòd ejus exemplum plus ad augendos eorum timores conferret, quàm verba ad dilatandum cor profectura essent. Secundò: repositionum suarum rationem ordinariè scrupulosus non reddat; sed cum auctoritate procedens que agenda sunt promptè ordinet; eùm adducte rationes in scrupulorum mentibus novarum cavillationum semina esse soleant. Tertio: curet ut cum omni sinceritate sese semper aperiant; simul attamen moneat quòd, sicut in sacro tribunali ullam culpam gravem reticere, aut certam ut dubiam accusare non licet, ita nec culpa gravis, quæ admissa non sit, aut noxa dubia pro certâ ibidem exponi possit ex falso conscientiam suam securam reddendi fundamento: id quòd scopolus est, in quem scrupulosi impingere solent. Quarto: cum lenitate et charitate erga illos agat; secus afflictionem adderet afflictioni. Subinde tamen aspero quodam verbo uti, aut cum exprobratione aliquâ etiam eos repelli oportet ad mentis duritiam infringendam, dum nempe inobedientes, ad consilia parum flexibiles, et in ideis suis nimium fixi esse deprehenduntur. Quintò: postquam scrupulorum expositionem sapiùs audiverit, et debito modo scrupulis laborantes instituerit, easdem res repeli non permittat; sed tacere eos jubeat, erga imperia jamjam data obedientiam inculcando: tum quia ipsa hæc collatio et ruminatio debilibus his mentibus distortas suas species magis imprimit: tum quia si Directorem harum rerum curam gerere conspiciant, in ineptiis suis confirmantur. Melius itaque est, ut istas ineptias contentente Directore, ipsi etiam eas contemere discant. Ita auctores multi *Bonac., Castrop., Sanchez., Bos., Buseb.* etc., consulunt. Sextò: eis non permittat ut de scrupulis se accusent, sed de solis peccatis certis; et si talia non afferant, eos quandoque absque absoluteione ad Sacram synaxim mittat: id enim ad inanes timores dissipandos multùm conducit. Septimò: scrupulosus, qui in operationibus suis titubet, fluctuat, vacillat, et gravis culpæ timore angitur, non permittat diu se examinare, sed dicat ei, ut, si primo obtutu peccatum, præcipuè grave, non agnoscat, actiones illas licitas judicet, ac ad executionem progrediatur. Ratio est, juxta plurimos excellentes theologos morales, regulam hanc præscribentes, quia teste experientiâ timores illi omni fundamento sint destituti, et quia prolixa discussio

intricatis his mentibus non ad aliud, quàm ad sese magis intricandas servit. Si primo igitur obtutu, peccatum, præcipuè grave, in operationibus suis non agnoscat, nullum reverà subesse, ex nimio eorum timore prudenter credi potest; cùmque ipsi lucidioris cognitionis capaces non sint, prima illi adhaerere, ac juxta illius præscripta operari tenentur. Et si eos interdum decipi contingeret, erratum quoddam admittendo, Director il peccato adscribere non debet, eò quòd bonâ intentione, et prout ipsis hic et nunc utilissimum erat, operati fuerint. Octavo: caveat Director ne scrupulosos consternationis causam generet, sanationem ejus ut desperatam suspiciendo: is enim jam nimium timidus est ac pusillanimis: in omnigenam igitur dejectionem prolabi ac ejus infirmitas adeò ingravescere posset, ut tandem desperaret; semper itaque sanationis spem ei fieri oportet, dum obediatur, dirigi patiatur, judicium suum subjiciatur, et contra apprehensiones suas agat. Certiorem eum de sanatione obtinendâ faciat, dummodo continuò et vivâ fide id a Deo ellagit. Hæc agendi ratio scrupulosum per spem eriget ac ad sanitatis recuperandæ media applicanda disponet. Nonò: scrupulosos occupationes nunquam desint: otium enim scrupulorum scatebra esse solet. Continuâ autem occupatione et cogitationum importunitas superatur, et impedimentum, quod illa salutis et Perfectionis nostre opponunt, removetur. Decimò: etsi scrupulosi teneræ conscientie esse soleant, nihilominus quosdam reperire est, qui pessimam foveant conscientiam, tamen scrupulis exagitantur. In eorum peccatorum specie sunt laxissimi, in aliâ nimium timidi. Eorum scrupuli aut circa exomologeses præteritas, aut circa emissa vota, aut circa tentationes blasphemie et infidelitatis versari solent. Horum cura difficilior est; siquidem nutriunt scrupulos, et tamen absolute scrupulosi dici nequeunt. Ad neque hic deserendi sunt: et quoad illam partem, in qua scrupulosi sunt, oportet dubia in eorum favorem interpretari, laxare conscientiam, et juxta regulas scrupulosis proprias procedere. Quoad illam partem autem, in qua laxi sunt, oportet eos restringere, reprehendere, refrænare, et emendationis mediis instruire; prout cum improbis, et peccato obnoxiiis animabus fieri solet. Paucis, utrumque excessum, et nimiam laxitatis et nimiam angustia scilicet, corrigi oportet, ita ut in viam mediam introducantur: hæc enim illa est, quæ securi ad patriam pergitur.

§ 26.

MONITA PRACTICA CIRCA SCRUPULOS, IN SINGULARIBUS QUIBUSDAM
MATERIIS OCCURRERE SOLITOS.

Documenta, præcedenti capite proposita, universalia dici possunt, eò quòd ad bonum regimen omnium quasi scrupulorum, quæcumque scrupulorum specie exagitentur, conducant. Jam verò opportunum est ad singularia descendere, et practicas præscribere regulas circa nonnullas materias, in quibus animæ quedam hallucinari solent ita, ut in scrupulorum luctu detenti, in Perfectionis viâ nullum grossum moveant.

Animabus recens ad meliorem frugem reversis et spiritualem vitam profiteri incipientibus, ingentium scrupulorum materiam subministrare solent peccata et exomologes vite præterite: et postquam sufficienter ac etiam abundanter se in confessionibus suis accusavere, vehementer inquietantur, eò quòd omnia non dixisse, et omnes necessarias circumstantias non satis expressisse credant: unde ad perverse vite sue historiam repetendam continuo redire conantur. Alii ex eo affliguntur, quòd imaginentur, se necessarium in sacrâ Exomologesi dolorem non habuisse, aut in præsens non habere: alii circa firmum non amplius peccandi propositum defecisse, aut in præsentî adhuc deficere putant. His cogitationibus excruciatî, et timoribus agitatî in piâ quam feliciter inchoarunt vitâ, nec pacem inveniunt, nec ullâ quiete gaudere possunt.

Hic notet Director animabus, quæ debito suo in sacrâ Pœnitentiæ tribunali satisfacere, de præteritæ vitæ peccatis singillatim non amplius cogitandum esse; id enim scrupulorum excitationi valde obnoxium est; sed generatim solummodo eadem in memoriam revocanda esse talia peccata, ut in se excitent humilem, quietum et fiduciâ Dei plenum timorem: uti S. Bernardus, *Serm.* 3, de SS. Petro et Paulo, c. 3, docet, inquisiens: *Ad Dominum conversos non minus cruciet præteritorum conscientia delictorum; sed tantum humiliet vos, sicut et ipsum Paulum.* Id ad quod et Cassianus Collatione vigesima Abbatis Paphnutii respexit his verbis: *Ceterum quod paulò ante dixisti,*

te etiam de industriâ peccatorum præteritorum memoriam retrahere, hoc fieri penitus non oportet: quinimo etiamsi violenter irruerit, protinus extrudatur. Ubi de singularium peccatorum recordatione, ex quâ inquietudines et scrupuli oriri solent, loquitur, et non de generali et confusâ peccatorum memoriâ: hæc enim ad humilem dolorem ac stabilem emendationem in animâ progendas, utilissima est.

At S. Laurentius Justinianus clarioribus adhuc terminis insidias describit, quas dæmon incipientibus per præteritorum errorum recordationem struit, in hæc verba: *Oh quoties, sub specie boni et sub imagine sanctæ compunctionis, inexpertos et ad spirituale certomen indoctos ludificat diabolus et occidit! latenter namque invenit occasionem intrandi in ipsorum cor, et tanquam angelus lucis suadere conatur hujusmodi redire ad se, et humilitatis causâ suorum diligenter considerare sarcinam peccatorum. Hoc ipsis minus cautè peragentibus, idem adversarius paulatim aggravat dolorem, accendit tristitiam et aufert spem. Nec prius hi insidiatoris calliditatem agnoscunt, quàm in foveam ruant desperationis, De Discip. et Perfect. monast. Convers., c. 16.* Horum verborum sensum bene notari oportet. Dicit Sanctus, animam inexpertam, propria peccata considerantem, per dæmonis fraudem in tristitiam, diffidentiam, imò et desperationem prolabi, si id debitis cum cautionibus non fiat. Hic anguis in herba latet; siquidem propriarum culparum consideratio cautè peracta, et bona, et sancta, et valde proficua est. At qualibus, inquis, cautionibus opus est, ut propriæ culpæ cum fructu in memoriam revocetur? En! cogita de peccatis præteritis generatim, absque animi reflexione ad actus singulares eorumque circumstantias, et eras ex hujusmodi considerationibus dolorem affligentem quidem, sed humilem simul, quietum, pacificumque: talis autem haud dubiè erit, si firmâ in Deo confidentiâ stipulatus incedas, ita ut anima vehementer doleat, non minus tamen in Dei misericordiâ speret. Taliter reflicata peccatorum memoria et ad animam a contractis præterito tempore maculis repurgandam, et ad ulteriores in Perfectione gradus promovendos utilis est: unde penitentibus suis eam suadere debent Directores.

Secundò notandum animabus recens conversis generalem totius actæ vitæ peccatorum confessionem, etsi non semper necessaria sit, semper tamen utilem esse: hæc enim defectus in præteritis

exomologesibus admissos resarcit, animam ab omni sordē emundat, eamque, quantum inter presentis vitæ incertitudines fieri potest, de culparum suarum veniā securam reddit. Hujusmodi personis permitti etiā potest, ut per modicum tempus de quodam peccato, in generali confessione per oblivionem omisso, iterum accusent: siquidem facillē accidere potest, ut in tot culparum enumeratione lethalis etiā noxæ obliuio irrepat. Si autem, adhibita abundantī diligentīā, antiquas culpas repetere et recoquere; si ex timore, num omnia dixerint, aut rite dixerint, agitari et internā pace desituti incipiant; Director perpetuum iis silentium imponat, nec ad audiendam præteritorum errorum confessionem unquam consentiat. Inō, talibus scrupulis incrementibus, meminerit Director doctrinā a gravibus theologis traditē, vi cuius nullum peccatum exponere tenentur scrupulosi, nisi de quo jurare possint, non solum quōd reverā mortale sit, sed et quōd nunquam antea clavibus subjectum fuerit: unde et, si similitum culparum enarrationi initium facere velint, priusquam audiantur, interrogandi sunt, num ad prædicta duo juramenta deponenda se paratos profiteantur: si se alienos monstrent, os illis ocludi, eosque non audiri oportet. Sanch. in *Decal.*, l. 1, c. 40, n. 8; Castrop., t. 1, *Disp. iv punct. 2*; Laym., l. 1, *Tract. m.*, c. 6; Sanch. in *Apho. v dubium*, n. 5 et alii.

At, Pater mi! reponet turbatus scrupulosus, si peccatum hoc non exposuissim, aut non rite exposuissim, quid de me fiet? Cui Director respondeat: bene tibi erit; et si nihil aliud tibi, salvus eris, eō quōd aliter te accusare non tenearis. Horum omnium ratio est: quia ex unā parte certum est, peccatum illud indirectē, uti dicimus, jam esse remissum; eō quōd, uti supponitur, penitens in præteritis accusationibus necessarias non solum diligentias adhibuerit, sed et dispositiones præmiserit. Ex alterā parte autem ille tale peccatum Sacramenti clavibus non tenetur subicere: quia juxta supra citatos Theologos materialem, uti aiunt, confessionis integritatem tantā conscientię turbatione, et tanto animæ damno nemo procurare adstringitur; cum sciamus, in aliis casibus, causas etiā minores, ad nos a completa hujus integritatis onere immunes reddendos, sufficere. At, Pater mi! perget scrupulosus, sine ut aliter me discutiam, et semel tantum aliqua peccata, quæ me anxiam habent, exponam; tum verō de iis nunquam amplius cogitabo. Verim etiā hæc scrupulosorum petitio repellatur: nullam Director iis fidem habeat, nec eorum promissis seducatur: certum namque est eos, uti quotidiana monstrat experientia, quō

magis sese excutiant et quō plura dicunt, tantō magis implicari ac inquietari solent. Eorum sanatio non in dicendo, sed in tacendo cum obedientiā, et inanimi dubiorum despectu, est reposita. Quapropter tacere eos jubeat, exhortetur ad obedientiam, ac cum Blosio dicat: *Si post confessionem, ut oportet, peccatum recursum adhuc remaneant, patienter cum humilitate resignante ferendi sunt, et propter illos confessio iteranda non est. In Conf. animæ fidelis*, c. 2.

Alii Directori occurrunt propter dolorem, alii verō, propter propositum, inquieti qui debito suo nunquam satisfacere, aut nunquam satisfacisse opinantur. Tunc Director videat an penitens dolorem concipere conetur, aut conatus fuerit; si affirmativē respondeat, accusationes ab eo repeti non permittat: eō quōd præsumptio in ipsius favorem militet, et priusquam de opposito constet, eas renovandi obligatio non detur. Ex alterā autem parte, eas renovari non convenit ob damnum, et ex novis accusationibus penitentiam imminens. In his casibus penitentem moneri oportet, non opus esse, ut Sacramentum valeat, dolore sensibilis, sed sufficere dolorem animi, ut Tridentinum ait, sive dolorem voluntatis: et cum dicitur, dolorem pro Sacramento requisitum *super omnia* esse debere, id de existimatione sive apprehensione, ut theologi loquuntur, non de sensu, est intelligendum. Ex quo consequitur, penitentem, etsi nullum in corde dolorem sentiat, si tamen malum in Dei offensā contentum agnoscat, talem offensam super omnia aliud malum detestetur, ac ad omne potius malum amplectendum, quam ad Dei bonitatem denuo offendendam paratus sit; ad suscipiendum penitentiam Sacramentum rite esse dispositum sciat. Aliunde nemini Deus dolorem necessariū denegat; dummodo illum petat et ad eum concipiendum, quæ suarum sunt partium, non negligat. Circa propositum autem notandum venit, ex iteratis lapsibus, etsi frequentibus, tanquam ex certis iudiciis probari non posse, prioribus confessionibus verum propositum defuisse; cum voluntas Sacramento non fiat impecabilis et facilliter mutari queat. Quapropter inquietudinem scrupulosi, qui ob propositum suorum inconstantiam de suis exomologesibus immodiicē timet, curari non oportet.

Quidam in precum vocalium recitatione ingentes angustias patiuntur, eō quōd non omnia dicere, vel rite non omnia exprimere sibi videantur. Unde et eadem verba, et easdem preces sapienter

denuò inchoant; quin unquam satisfiant. His injungendum oportet, ut in orationum suarum recitatione progrediantur, et, contempto inani timore, nil unquam repetant. Si quis autem angatur de attentione, quam precibus suis non adhibere autumat, dicendum est ei tria esse attentionum genera: aut ad verba scilicet attendendo, ut debitâ cum decentiâ ac orandi intentione omnia integrè pronuntientur; aut ad verborum sensum; aut ad Deum ipsum. Quævis harum attentionum sufficit, ut quis et præcepto satisficiat, et præmium consequatur. Et hinc si quem videat Director in orando ad congruam verborum pronuntiationem attendere et voluntariam animi evagationem non admittere; denuò inchoare eum nunquam sinat: siquidem attentio hæc, etsi minus perfecta, tamen sufficit. Et hæc de materiâ hac dicta sufficiant: nam omnes scrupulorum species singillatim pertractare velle aliud non foret, quàm omnes irrationabiles, quæ vel ab humanâ mente progigni, vel a dæmonio ingenerari possunt, recensere velle.

TRACTATUS TERTIUS.

DE PROXIMIS AD CHRISTIANAM PERFECTIONEM DISPOSITIONIBUS,
SIVE DE VIRTUTIBUS MORALIBUS IN GRADU PERFECTO ACQUI-
RENDIS.

§ 27.

MONITA PRACTICA PRO DIRECTORE CIRCA PRIMAM VIRTUTEM
CARDINALEM, SIVE PRUDENTIAM.

Monitum primum. Director sibi persuasum habeat prudentiam virtutem sibi propriam esse, quemadmodum Aristoteles inquit: *Prudentia propria virtus est presidentis. Nam cætera quidem virtutes videntur communes tam eorum qui præsumt, quàm eorum qui subsunt; at prudentia non est virtus ejus, qui subsit. Ethic., art. 3, c. 3.* Ut penitentes vestri juxta prudentiæ leges operentur, sufficit eos consiliis vestris exactè obedire; nec necessarium est ut in rationes inquirant, ob quas modo præscripto operari oportet: imò tantò prudentiùs agunt, quò minus operandi rationes discutiunt; cum eorum officii non sit indagare, sed exsequi. Ita S. Hieronymus Rusticum edocet: *Credas tibi salutare quidquid Præpositus Monasterii præceperit, nec de majorum sententiâ judices, cujus officii est obedire et implere quæ jussa sunt, dicente Moysè: Audi Israël, et tace.* Id quod nobis nequaquam sufficit: Directoris namque est ponderare, num hæc vel illa actio liceat nec ne, num eam poni oporteat hoc vel illo modo, hoc vel illo tempore, num ea amplianda aut coarctanda potius sit: ita ut totæ prudentiæ obligatio soli Directori incumbat.

Igitur si virtus hæc Directori longè magis quàm cuivis alteri propria est, ob peculiarem, quæ ejus consecutioni instare oportet,